

TMS-5 KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR STANDARDININ İNCELENMESİ VE BİR ÖRNEK UYGULAMA

Prof. Dr. Nalan AKDOĞAN *

ÖZET

Ana şirketin finansal tablo kullanıcıları, grubun bir bütün olarak finansal durumu, faaliyet sonuçları ve finansal durumundaki değişiklikleri ile yakından ilgilenmekte ve bu konuda bilgi sahibi olmak istemektedirler. Bu bilgiler, konsolide finansal tablolar aracılığı ile sunulmaktadır.

Bu makalenin amacı konsolide finansal tabloların düzenlenme esaslarının açıklanmasıdır.

Anahtar kelimeler: TMS -5, Konsolide Finansal Tablolar.

ABSTRACT

Users of the financial statements of a parent are usually concerned with, and need to be informed about the financial position, results of operations and changes in financial position of the group as a whole. This need is served by consolidated financial statements.

The objective of this article is to prescribe the presentation of consolidated financial statements.

Key words: TMS-5, Consolidated Financial Statements.

* Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Öğretim Üyesi.

1-GİRİŞ

TMUDESK tarafından yayınlanan 5 nolu TMS standardı, konsolide finansal tabloların düzenlenme esasları ile ilgilidir. Şirketler topluluğunun finansal durumu ve faaliyet sonuçları hakkında gerçeğe uygun ve güvenilir bilgi verilmesini sağlamak amacıyla konsolide finansal tabloların düzenlenme gereği ortaya çıkmıştır. Bu standartta, sözkonusu tabloların düzenlenmesine ilişkin ilke ve esaslar açıklanarak konsolide finansal tabloların dipnotlarında raporlanacak bilgiler belirlenmiştir.

35 maddeden oluşan TMS-5' de, aşağıdaki konular hükme bağlanmıştır

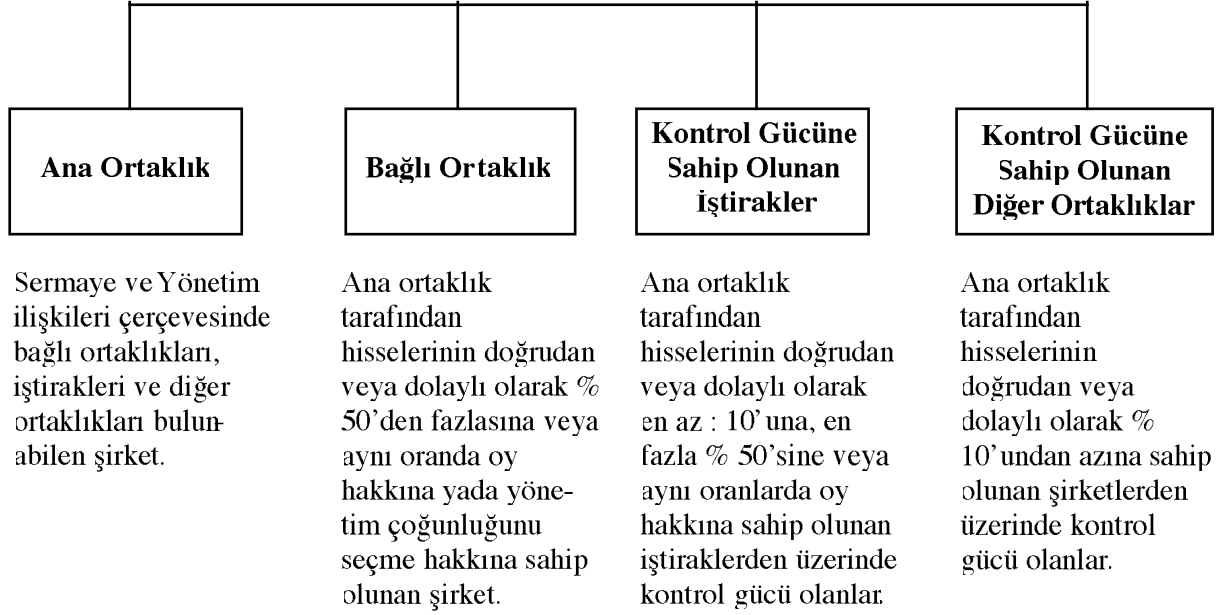
- 1. maddede TMS-5' in amacı,
- 2. maddede standartta geçen terimlerin tanımları,
- Standardın içeriği başlığında,
- * 3.-6. maddelerde konsolidasyona ilişkin genel hükümler,
- * 7.-12. maddelerde konsolide finansal tabloların hazırlanışı ve sunuluşu,
- Açıklamalar başlığında ise
- * 13-20. maddelerde konsolidasyonun genel hükümleri,
- * 21-25. maddelerde konsolide bilançonun düzenlenmesine ilişkin ilke ve esaslar,
- * 26-30. maddelerde konsolide gelir tablosunun düzenlenmesine ilişkin ilke ve esaslar,
- * 31. maddede raporlanacak bilgiler,
- * 32-34. maddelerde ana ortaklığın bireysel (konsolide öncesi) finansal tablolarında bağlı ortaklıklara yapılan yatırımların muhasebeleştirilmesi,
- 35. maddede de yürürlük tarihi hükme bağlanmıştır

Bu makalede Konsolide Finansal Tabloları Standardı'nın hükümleri incelenecektir

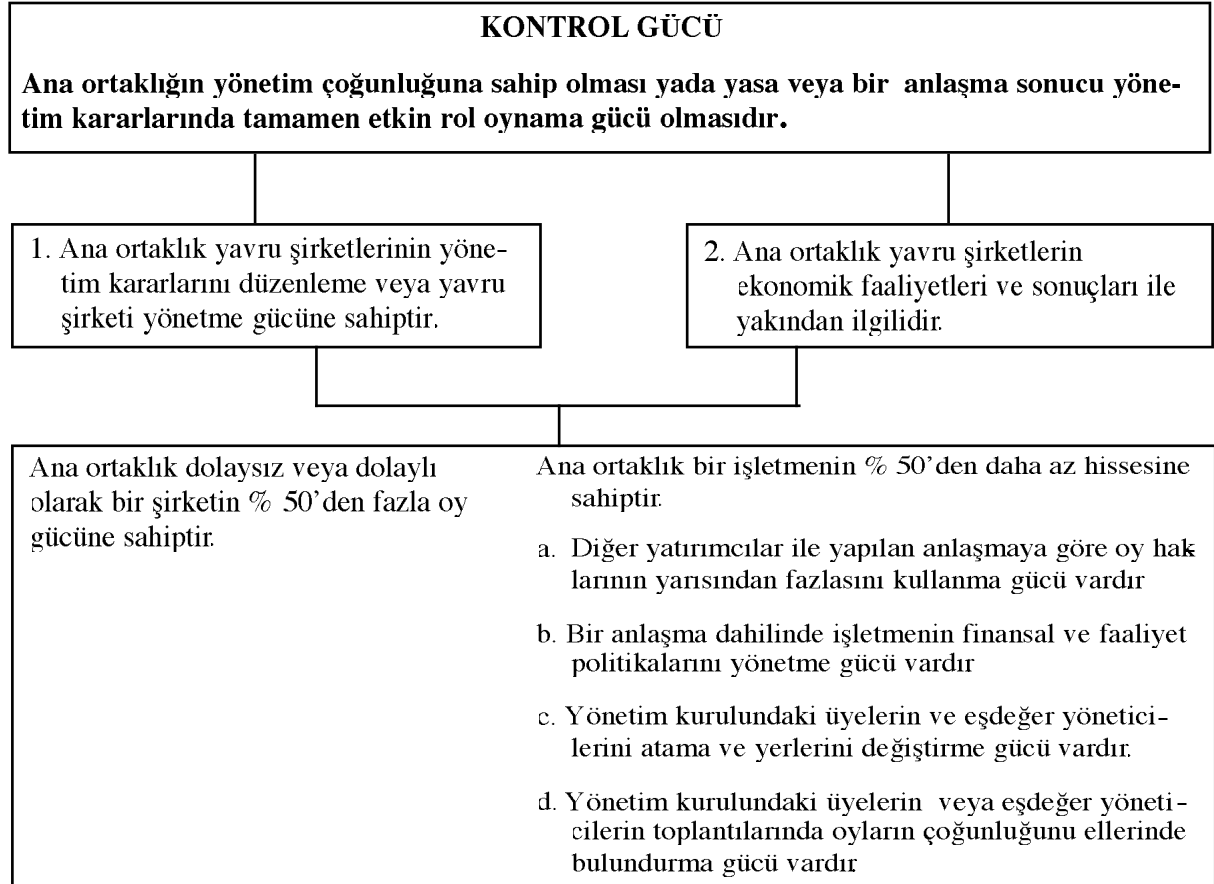
2- KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN TANIMI, KAPSAMI, DÜZENLENME AMACI

TMS-5 Madde 2' de, konsolide finansal tablolar aşağıdaki gibi tanımlanmıştır " **Ana ortaklığın ünvanı altında düzenlenen ve ana ortaklık ile bağlı ortaklığın ve kontrol gücü ana ortaklıkta olan iştiraklerin, konsolidasyon yöntemi uygulanmak suretiyle varlıklar, yabancı kaynaklar, özkaynaklar, gelir ve karlar ile gider ve zararlarını bir bütün olarak gösteren iştiraklerin ise özkaynaklardan pay alma yöntemi uygulanarak eklenmesi suretiyle oluşturulan konsolide bilanço, konsolide gelir tablosu ve bu tabloların eki diğer konsolide finansal tablolar ile dipnotları ifade eder.**" Tanımdan da görüleceği üzere; konsolide finansal tablolar, konsolide bilanço, konsolide gelir tablosu, konsolide satışların maliyeti tablosu ve bunların dipnotlarından oluşmaktadır. Konsolide finansal tablolar şirketler topluluğu tarafından düzenlenmelidir (Madde 3). Standartta göre, topluluk şirketlerinin finansal tabloları ana ortaklık çatısı altında konsolide edilir ve topluluk şirketlerinin farklı sektörlerde hizmet vermeleri konsolide finansal tabloların hazırlanmasına engel teşkil etmez (Madde 12). Konsolide finansal tabloların düzenlenme amacı; şirketler topluluğuna dahil ana ortaklık ve bağlı ortaklıkların ve kontrol gücüne sahip olunan iştiraklerinin ve diğer ortaklıkların varlık, borç, sermaye, gelir ve giderlerinin tek bir ortaklık şeklinde gösterilerek topluluğun finansal durumu ve faaliyet sonuçları hakkında gerçeğe uygun ve güvenilir bilgi verilmesini sağlamaktır (Madde 1).

Standardın 2.maddesinin " f " fıkrasında şirketler topluluğunun tanımı aşağıdaki gibi yapılmıştır " **Hukuksal yönden birbirinden bağımsız olmakla beraber, sermaye, yönetim ve denetim açısından birbirleriyle ilişkili faaliyet konuları yönünden aynı sektöre bağlı olsun veya olmasın, planlama, organizasyon, yönetim, finansman konularının ana ortaklık çatısı altında tek merkezden koordine edildiği ana ortaklık, bağlı ortaklıklar ve kontrol gücü ana ortaklıkta olan iştirakler bütünüdür.**" Tanıma göre konsolidasyon kapsamındaki şirketleri aşağıdaki şekilde görebiliriz.

KONSOLİDASYON KAPSAMINDAKİ ŞİRKETLER

Şekilden de görüleceği gibi konsolide tabloların düzenlenmesi, temel olarak ana şirketin ortaklıklar üzerindeki kontrol gücünün varlığına bağlıdır. Kontrol gücünün varlığını gösteren göstergeleri aşağıdaki şekilde gösterebiliriz.

Şekilden de görüleceği üzere kontrol gücünün iki unsuru vardır. Bu unsurların ikisinin de varlığı konsolidasyon için gerekli olup, tek başlarına konsolide tabloların düzenlenmesine yeterli olmazlar. Bu unsurlar;

i- Ana şirket, bir ortaklığın yönetim kararlarını düzenleme veya ortaklığı yönetme gücüne sahip olmalıdır

ii- Ana şirket, bir ortaklığın ekonomik faaliyetleri ve sonuçları ile çok yakından ilgili olmalıdır

Konsolide finansal tablolar, konsolidasyon kapsamına alınmayan bağlı ortaklıklar hariç, ana ortaklık tarafından kontrol edilen diğer bütün ortaklıkları kapsar. Eğer ana ortaklık, dolaysız veya dolaylı olarak bir ortaklığın yarısından fazla oy gücüne sahip ise, ana ortaklığın kontrol gücü vardır. Fakat, bazı durumlarda, oy gücü bağlı ortaklık üzerinde kontrol gücünü göstermez. Ancak, ana ortaklığın bir işletmede % 50 veya daha az hissesi olmasına rağmen aşağıdaki durumlarda, o işletmede kontrol gücü söz konusudur.

a) Diğer yatırımcılar ile yapılan anlaşma göre oy haklarının yarısından fazlasını kullanma gücü var ise,

b) Bir anlaşma dahilinde, işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücü var ise,

c) Yönetim kurulundaki üyelerin çoğunu ve eşdeğer yöneticileri atama ve yerlerini değiştirme gücü var ise, veya

d) Yönetim kurulundaki üyelerin veya eşdeğer yöneticilerin toplantılarında oyların çoğunluğunu ellerinde bulundurma gücü var ise

Kontrol gücü bulunan tüm yerli ve yabancı ortaklıklar ana şirket tarafından konsolide edilir.

Ana ortaklığın finansal tablolarını kullananlar, grubun finansal durumunu, finansal durumundaki değişiklikler ve faaliyet sonuçları ile ilgilenirler ve bu konuda bilgilendirilmek isterler.

Konsolide finansal tabloları düzenleyen ana ortaklık, bütün yabancı ve yerli bağlı ortak-

lıklarını bazı istisnalar dışında konsolide etmelidir. Yabancı bağlı ortakların finansal tabloları kur değişimlerinin etkilerine ilişkin standarda göre TL' ye çevrildikten sonra konsolidasyon kapsamına alınır.

Bağlı ortaklık olmasına rağmen aşağıdaki durumlarda bir bağlı ortaklık konsolidasyon dışı tutulabilir (Madde 11);

a) Yakın bir gelecekte elden çıkarılmak amacıyla elde tutulan ve dolayısıyla kontrolü geçici bir süre ana şirkette olan bağlı ortaklıklar,

b) Ağır ve uzun süreli kısıtlamalar altında olan ve bu durum nedeniyle ana şirkete fon aktarım gücü bulunmayan bağlı ortaklıklar

3- KONSOLIDASYONUN GENEL ESASLARI

Konsolide finansal tabloların hazırlanmasında gözönüne alınacak genel esaslar standardın 13-20.maddelerde aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

i- Konsolide finansal tabloların hazırlanabilmesi için konsolidasyona tabi tutulacak topluluk şirketleri aynı muhasebe standartlarını uygulamak zorundadırlar. Eğer topluluk şirketleri ana ortaklıktan farklı muhasebe standartları uygulamışlarsa konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında gerekli düzeltmeler yapılarak farklı olarak uygulanan muhasebe standartları arasında uygunluk sağlanır

ii- Topluluğa dahil şirketlerin finansal tabloları farklı muhasebe politikaları benimsenerek düzenlenmiş ise, muhasebe politikalarının neden olduğu farklılıklar muhasebenin önemlilik kavramı gözönüne alınarak konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında giderilir. Muhasebe politikalarının neden olduğu farklılıkların tam olarak hesaplanmaması durumunda yapılabilecek düzeltme işlemleri belli varsayımlar ve tahminlere göre yapılır. Düzeltme yapılamayan farklılıklar ise, dipnotlarında belirtilir. Düzeltme işlemlerine temel olan varsayımlar ve tahminler de dipnotlarında açıklanır

iii- Konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında topluluğa dahil şirketlerin hesap dönemlerinin kapanış tarihleri aynı olmalıdır

Topluluğa dahil şirketlerin hesap dönemlerinin kapanış tarihleri farklı ise konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında hesap dönemi ana ortaklığa göre farklı olan şirket (ler) için ana ortaklığın hesap dönemi dikkate alınarak hazırlanan özel finansal tablolar konsolidasyona esas alınır Hesap dönemi farklı olan şirketlerin adları, hesap dönemi, kapanış tarihi ve farklılık nedeni dipnotlarında açıklanır Ancak, özel finansal tabloların (ara finansal tablolar) hazırlanmasının mümkün olmadığı durumlarda, hesap dönemlerinin kapanış tarihleri arasındaki fark 3 aylık süreyi aşmamak koşuluyla ortaklıkların finansal tabloları düzeltilerek konsolidasyona tabi tutulur.

iv- Bir bağlı ortaklığın faaliyet sonuçları işletmelerin birleşmelerine ilişkin standarda göre bağlı ortaklığın ana ortaklığın kontrolüne geçme tarihinden itibaren konsolide edilir.

Satılan bir bağlı ortaklığa ait faaliyet sonuçları ana ortaklığa ait faaliyet sonuçları ana ortaklığın bağlı ortaklık üzerindeki kontrolünün sona erdiği tarih olan elden çıkarma tarihine kadar konsolide gelir tablosuna dahil edilir. Bağlı ortaklığın elden çıkarılması tarihindeki net varlık değeri ile satış bedeli arasındaki farktan doğan kar ve zarar konsolide gelir tablosunda yer alır. Finansal tabloların iki dönem itibarıyla karşılaştırılabilirliğini sağlamak için bu işlemlere ilişkin gerekli ek bilgiler konsolide finansal tablo dipnotlarında açıklanır

v- Konsolide edilen bir bağlı ortaklıkta azınlığa tatbik edilebilir zararlar bağlı ortaklıkta azınlık paylarına ait toplam özkaynağı aşabilir. Bu fazlalık ve azınlığa ilişkin herhangi diğer bir zarar, çoğunluk payının hesabına yazılır(Azınlığın bu zararı karşılamak için bir sorumluluğu bulunması ve bunu yapabilmesi durumunda azınlık paylarının hesabına kaydedilir)Bağlı ortaklık sonraki dönemlerde kar bildirdiği takdirde bu kar, daha önce çoğunluk tarafından karşılanan azınlığın zarar payı itfa edilinceye kadar azınlık kar paylarından mahsup edilir

vi- Bir bağlı ortaklık grup dışında tutulmuş imtiyazlı hisselerle sahip olduğu takdirde, ana ortaklık kar hisseleri ilan edilmiş olsun ve-

ya olmasın, bağlı ortaklığın imtiyazlı kar hissesine göre düzeltme yaptıktan sonra kar veya zararlardan hissesine düşen payı hesaplar.

vii- Konsolidasyona tabi olan şirketlerden bir veya bir kaç topluluğun finansal tablolarının doğruluğu ve gerçeği yansıtmaması etkileyecek derecede önemli değil ise, konsolide finansal tablolar hazırlanırken bu şirket veya şirketler konsolidasyona dahil edilmeyebilir.

Ayrıca daha öncede belirtildiği üzere;

Yakın bir gelecekte elden çıkarılmak amacıyla elde tutulan ve dolayısıyla kontrolü geçici bir süre ana şirkette olan bağlı ortaklıklar,

Ağır ve uzun süreli kısıtlamalar altında olan ve bu durum nedeniyle ana şirkete fon aktarım gücü bulunmayan bağlı ortaklıklar konsolidasyon dışı tutulabilir

4- KONSOLİDE BİLANÇONUN DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN İLKE VE ESASLAR

Standart konsolide bilançonun düzenlenmesi ile ilgili olarak 21 ve 25.maddelerinde aşağıdaki ilke ve esaslar belirlenmiştir.

1- "Topluluk şirketlerinin bilanço kalemleri ayrı ayrı toplanır." (Madde 21)

Konsolide bilançonun düzenlenmesinde, ana ortaklığın bilançosu ile, konsolidasyon kapsamındaki ortaklıkların bilanço kalemleri, ayrı ayrı toplanır ve konsolide bilançonun verisini oluşturur. Ana ortaklığın ortaklıklardaki sermaye payı %100' ün altında olup kısmi sahiplilik durumu olsa dahi, konsolide bilançoya yavru şirketlerin aktif ve pasif kalemlerinin tamamı ana şirketinki ile toplanarak alınır (iş ortaklıkları hariç) Topluluk dışı paylara ait olan "AZINLIK PAYLARI " ise pasifte özkaynaklar dışında ayrı bir kalem olarak gösterilir

Tebliğin sonunda verilen örnek uygulamadan da görüleceği üzere, A Ana ortaklığının Hazır değerler tutarı 3000 milyarTL, %80' nine sahip olduğu B şirketinin hazır değerler tutarı 2000 milyar TL, %60' ına sahip olduğu C şirketinin hazır değerler tutarı 1000 milyar TL. dir. Bu verilere göre ise konsolide bilançodaki hazır değerler tutarı 6000 milyarTL. olur.

Bilanço Kalemleri	A Şirketi	B Şirketi	C Şirketi	KONSOLİDE BİLANÇO
Hazır Değerler	3000	2000	1000	6000

Gerek B Şirketindeki, gerekse C Şirketindeki tutarların % 100' ü A şirketininmiş gibi toplama dahil olmuştur.

2- Konsolidasyona alınan ortaklıkların sermayesindeki hisse veya payların defter değeri, konsolidasyona alınan ortaklığın öz sermayesine isabet eden tutar ile mahsup edilir.

a) Mahsup işlemi, bu ortaklık ilk defa konsolidasyona alındığı andaki defter değerine göre yapılır veya,

b) Mahsup işlemi, konsolide edilecek ortaklıkların hisselerinin iktisap edildiği anda tesbit edilebilen aktif ve pasif değerlerine göre veya farklı hisseler farklı zamanlarda iktisap edildiğinde, bu ortaklığın bağlı ortaklık olduğu tarihte yapılır.

c) Konsolidasyondan kaynaklanan olumlu fark aktifte şerefiye olarak ve olumsuz fark (negatif şerefiye) ise pasifte uzun vadeli yabancı kaynaklarda " Gelecek yıllara ait Gelirler " grubunda yer alır. Bu farklar 5 yıl içinde itfa edilir.(Madde 22).

Söz konusu maddeye göre; konsolide bilanço düzenlenirken, ana ortaklığın bilançosunda yer alan ve konsolidasyon kapsamında bulunan bağlı ortaklık veya iştirak tutarı ya konsolide tablonun ilk defa düzenlendiği tarihteki de-

ğerler dikkate alınarak, bağlı ortaklığın özkaynak kalemleriyle mahsup edilir, veya ana ortaklığın bağlı ortaklıkları edindiği tarihteki değerler dikkate alınarak mahsup işlemi yapılır

Konuyu örnek uygulama verileri üzerinde açıklamaya çalışalım;

A şirketi, C şirketinin % 80' nine 20.000 milyar TL. ödeyerek 2 yıl önce ortak olmuştur. Satın alma sırasında C şirketinin özkaynak tutarı 20.000 milyar (Ödenmiş sermaye 10.000 milyar, Sermaye yedekleri 5.000 milyar, Kar yedekleri 5.000 milyar)TL.dir. İlk kez konsolide tablonun düzenlendiği tarihte B şirketinin özkaynak tutarı (Ödenmiş sermaye 10.000, Sermaye yedekleri 10.000, Kar yedekleri 35.000, Dönem net kâr tutarı 20.000 milyarTL.) 75.000 milyar TL' dir.

Bu durumda şerefiye hesabı ve mahsup işlemi aşağıdaki şekillerde yapılabilecektir;

a- Satınalma sırasındaki özkaynak tutarının esas alınması durumu:

C şirketinin özkaynak tutarı	20.000 milyar
A şirketinin %80 payı	16.000 milyar
A şirketinin bilançosunda yer alan bağlı ortaklık tutarı	20.000 milyar
Şerefiye	4.000 milyar

Eleminasyon (mahsup) işlemleri;

ÖDENMİŞ SERMAYE		8.000	
C şirketi			
SERMAYE YEDEKLERİ		4.000	
C şirketi			
KAR YEDEKLERİ		4.000	
C şirketi			
ŞEREFİYE 4.000			
BAĞLI ORTAKLIKLAR		20.000	
ÖDENMİŞ SERMAYE		2.000	
C şirketi			
SERMAYE YEDEKLERİ		1.000	
C şirketi			
KAR YEDEKLERİ		1.000	
AZINLIK PAYLARI		4.000	
SERMAYE YEDEKLERİ		1.000	
C şirketi			
KAR YEDEKLERİ		6.000	
C şirketi			
DÖNEM NET KARI		4.000	
C şirketi			
AZINLIK PAYLARI		11.000	

Bu işlemler sonucunda konsolide bilanço-da, Ana şirketin bilançosunda yer alan bağlı ortaklıklar tutarı yer almayacak ve yavru şirket niteliğindeki bağlı ortaklık olan C şirketinin ödenmiş sermaye tutarında konsolide bilançodaki sermaye tutarına dahil edilmeyecektir. C şirketinin satın alma sırasında mevcut olan sermaye yedekleri ve kar yedekleri tutarı da aynı şekilde konsolide bilanço tutarında yer almayacaktır. Satın alma tarihinden sonra ortaya çıkan sermaye yedekleri (5.000 milyar TL), kar yedekleri (30.000 milyar TL) ve dönem net kar tutarı (20.000 milyar TL) ise konsolide bilanço tutarına ana şirketin oranı dahilinde (%80) (4000+24000+16000) ilave edilecektir. Azınlığa düşen paylar ise özkaynak dışında azınlık payla-

rı olarak gösterilecektir. (1000 + 6000 + 4000 = 11000 milyar TL)

b-Ortaklığın ilk kez konsolidasyona alındığı yıldaki değerlerin esas alınarak şerefiyenin hesaplanması durumunda ilk konsolide tablonun düzenlendiği tarihdeki C şirketinin özkaynak tutarı 75.000 milyar TL olduğundan şerefiye tutarı aşağıdaki gibi hesaplanır

A şirketinin %80 payı	60.000 milyar
A şirketi bilançosundaki bağlı ortaklık tutarı	20.000 milyar
Negatif şerefiye	40.000 milyar

Eleminasyon işlemleri;

ÖDENMİŞ SERMAYE	8.000
C şirketi	
SERMAYE YEDEKLERİ	8.000
C şirketi	
KAR YEDEKLERİ	28.000
C şirketi	
DÖNEM NET KARI	16.000
C şirketi	
BAĞLI ORTAKLIKLAR	20.000
GELECEK YILLARA AİT GELİRLER	40.000
(Negatif Şerefiye)	
ÖDENMİŞ SERMAYE	2.000
C şirketi	
SERMAYE YEDEKLERİ	2.000
C şirketi	
KAR YEDEKLERİ	7.000
C şirketi	
DÖNEM NET KARI	4.000
C şirketi	
AZINLIK PAYLARI	15.000

Her iki uygulamada şerefiye tutarı farklı büyüklükte oluşmuştur. Ortaklığın ilk kez konsolidasyona alındığı yıldaki değerlerin esas alınmasında, öz kaynak tutarından dönem net karı düşüldükten sonra kalan üzerinden de hesaplama yapıldığında, yine şerefiye tutarı farklı olmaktadır.

$$75 \text{ milyar} - 20 \text{ milyar} = 55 \text{ milyar}$$

$$\text{A şirketinin pay: } 55 \times 0.80 = 44 \text{ milyar}$$

$$\text{A şirketi bağlı ortaklık tutarı} \quad 20 \text{ milyar}$$

$$\text{Negatif şerefiye tutarı} \quad 24 \text{ milyar}$$

Kanaatimize göre, şerefiye hesabının ortaklığın ilk kez konsolidasyona alındığı tarihteki özkaynak tutarına göre yapılması doğru sonuç vermemektedir. Ancak şirketlerin bağlı ortaklıkları ve iştiraklerini özkaynak yöntemine göre değerlemesi durumunda, ortaklığın ilk kez konsolidasyona alındığı yıldaki değerlerin esas alınması bu sakıncayı giderebilir. Örneğin; "A" Ana ortaklık, bağlı ortaklığın özkaynak tutarındaki artıştan kendi payına düşen kısmı bağlı ortaklık hesabına ilave ederek bağlı ortaklık tutarını 20 milyardan ($75 \text{ milyar} \times 0.8 = 60 \text{ milyar TL}$) 40 milyar ilave ile 60 milyara çıkarmış ise, mahsup işlemi şerefiye ortaya çıkmayacak ancak ana ortaklık bilançosundaki sermaye yedekleri

40 milyar arttığı için konsolide bilançoda da bu tutar yer alacaktır.

Mahsup işlemi satınalma tarihindeki verilerin esas alınması, daha sonraki yıllarda ortaya çıkan artışların konsolide bilançoya, dahil edilmesi daha uygun olur. Eski yıllara gidip satınalma tarihindeki değerlerin tesbit edilmediği durumlarda, konsolidasyonun ilk yapıldığı yılın değerlerinin esas alınması zorunluluğunun ortaya çıkması halinde ise, mahsup işleminin özkaynak yöntemine göre değerlendirilmesi yapılmadığı durumlarda, bağlı ortaklığın konsolidasyon tarihindeki özkaynak tutarı değil, ödenmiş sermaye ve hisse senedi ihraç primleri toplamının esas alınarak yapılması hata payını azaltarak olumsuzluğu giderebilir. Özellikle Sermaye Piyasası Kurulu kapsamındaki şirketlerde bu uygulama pratiklik sağlar.

Ekde verilen örnek verileri kullanılarak konuya açıklık getirelim. B şirketinin konsolidasyon tarihinde bilançosundaki ödenmiş sermayesi 40.000 milyar TL., hisse senedi ihraç primi 20.000 milyar TL' dir. A şirketi B şirketinin sermayesinin % 60' ına sahip olup, bilançosunda bağlı ortaklık tutarı 36.000 milyar TL' dir. C şirketi de B şirketinin sermayesinin %20' sine sahiptir. C şirketi bilançosunda B şirketi iştirak tutarı 12.000 milyar TL' dir.

Bu bilgilere göre eliminasyon kayıtları aşağıdaki gibi olur:

ÖDENMİŞ SERMAYE	24.000
B şirketi	
HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİ	12.000
B şirketi	
BAĞLI ORTAKLIKLAR	36.000
Ana ortaklık bilançosundaki B şirketi	
(%60 oranında)	

ÖDENMİŞ SERMAYE B şirketi	8.000	
HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİ B şirketi	4.000	
İŞTİRAKLAR C şirketi	12.000	
(%20 oranında)		
ÖDENMİŞ SERMAYE B şirketi	8.000	
HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİ B şirketi	4.000	
AZINLIK PAYLARI	12.000	

Özetle, 22. maddenin a ve b bentleri iki farklı yaklaşımı ifade etmektedir Bu maddenin uygulanmasında bizim önerimiz aşağıdaki gibidir;

i- Olanaklar ölçüsünde satın alma (devralma) tarihindeki değerlerin esas alınarak mahsup işleminin yapılması,

ii- Mahsup işleminin, Ortaklığın ilk defa konsolidasyona alındığı tarihdeki defter değerine göre yapılması durumunda ise,

- Bağlı ortaklıklar ve konsolidasyon kapsamındaki iştiraklerdeki ödenmiş sermaye tutarı ile hisse senedi ihraç primleri tutarının mahsup işleminde esas alınması, diğer sermaye ye-

dekleri ile kar yedeklerinin ve dönem net karının (zararın) konsolide bilanço toplamına alınması,

iii- Bağlı ortaklık ve iştiraklerin değerlemesinde özkaynak yönteminin uygulanması durumunda, konsolide bilançonun düzenlendiği tarihdeki değerlerin mahsup işleminde esas alınması,

c-22. maddenin "C" şıkında şerefiyenin 5 yıl içinde itfa edildiği belirtilmektedir Bu hükmün ise aşağıdaki gibi uygulanacaktır Konsolide bilançoda pozitif şerefiye tutarı 4.000 milyar TL. ise bir yıllık amortisman tutarı 800 milyar TL olacaktır. Konsolide bilanço ve gelir tablosunda aşağıdaki gibi bir kayıt yapılacaktır

Konsolide Gelir Tablosu	
Genel Yönetim Giderleri	
Amortisman Giderleri	800
Konsolide Bilanço	
Birikmiş Maddi Olmayan	
Duran Varlıklar Amortismanı	800

Negatif şerefiyenin olması ve "Gelecek Yıllara Ait Gelirler" hesabında izlenmesi durumunda aşağıdaki kayıtlar yapılacaktır Negatif şerefiye tutarının 5.000 milyar TL olduğu varsayımı altında;

a) İzleyen dönemde gelire aktarılacak tutar,

Konsolide Bilanço	
Gelecek Yıllara Ait Gelirler	1000
Konsolide Bilanço	
Gelecek Aylara Ait Gelirler	1000

b) Gelirin sonuç hesabına alınması,

Konsolide Bilanço	
Gelecek Aylara Ait Gelirler	1000
Konsolide Gelir Tablosu	
Diğer Olağan Gelirler	1000

d- 22.maddenin 5.paragrafında yer alan bir hükümde aşağıdaki gibidir;

Konsolide bilançonun ödenmiş / çıkarılmış sermayesi, ilke olarak, ana ortaklığın ödenmiş / çıkarılmış sermayesine eşit olmalıdır. Konsolide bilançoda bağlı ortaklıkların ve kontrolü ana ortaklıkta olan iştirak ve bağlı menkul kıymetlerin ödenmiş / çıkarılmış sermayesi yer almaz. Ancak, bağlı ortaklıkların veya kontrolü ana ortaklıkta olan iştiraklerin ve bağlı menkul kıymetlerin ana ortaklıkta pay sahibi olmaları durumunda,

konsolide bilançonun ödenmiş / çıkarılmış sermayesi ana ortaklığın ödenmiş / çıkarılmış sermayesinden daha az olabilir.

Bu madde hükmünün uygulanmasını ekte verdiğimiz örnek verilerini kullanarak açıklayalım.

Ana ortaklığın ödenmiş sermayesi 100.000 milyar TL

Bağlı ortaklık "B" şirketi sermayesi 40.000 milyar TL

Bağlı ortaklık "C" şirketi sermayesi 10.000 milyar TL

Konsolide bilançodaki sermaye 100.000 milyar TL

"B" ve "C" şirketinin sermayesi ana ortaklığın bağlı ortaklıklar tutarı ve azınlık payları ile mahsup edildiğinden konsolide bilanço da yer almamıştır. Konsolide bilançoda sermaye tutarı, ana ortaklığın ödenmiş sermaye tutarı olan 100.000 milyar TL' dir.

Eğer örneğimizde, C şirketi de Ana ortaklık olan "A" şirketinin sermayesinin %10' una sahip olsaydı, konsolide bilançoda sermaye tutarı 90.000 milyar TL. olacaktır. Bu tutar ise ana şirketin sermaye tutarından azdır. 10 milyar TL. tutar "C" şirketindeki iştirakler tutarı ile Ana ortaklığın sermaye tutarından mahsup edilirdi.

e- 22.maddenin altıncı paragrafında yer alan bir diğer hüküm ise şöyledir;

Topluluğa dahil ortaklıkların birbirlerine sermaye taahhütlerinden kaynaklanan borçların bulunması halinde bu borçlar, ilgili oldukları ödenmemiş sermaye ve varsa hisse senedi ihraç primi alacaklarından indirilerek tasfiye edilir.

Bu madde hükmünün uygulanmasına

aşağıdaki örneği verebiliriz;

<u>Bağlı ortaklık (B şirketi)Bilançosu</u>	
Ortaklardan alacaklar	1.000
Sermaye	10.000
Ödenmemiş sermaye	(5.000)

Ödenmiş sermaye	5.000
Hisse senedi ihraç primleri	2.000

<u>Ana ortaklık Bilançosu (A şirketi)</u>	
Bağlı ortaklık	
B şirketi	7.200
Bağlı ortaklık sermaye taahhüt borçları	
B şirketi	(3.600)

3.600

"A" şirketi "B" şirketinin sermayesine %60 oranında ortak olmuş ve 6000 milyar TL sermaye payı için 7200 milyar TL ödemeyi kabul etmiş ve bunun yarısını ödemiştir. Bu verilere göre konsolide bilançonun düzenlenmesinde yapılacak eliminasyon kayıtları aşağıdaki gibi olur.

BAĞLI ORTAKLIK SERMAYE TAAH.BORÇLARI 3600	
A Şirketi	
BAĞLI ORTAKLIK	3600
A Şirketi	
SERMAYE	
B şirketi	5000
ÖDENMEMİŞ SERMAYE	5000
B şirketi	

HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİ B şirketi	600	
ORTAKLARDAN ALACAKLAR B şirketi	600	
SERMAYE B şirketi	3000	
HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİ B şirketi	600	
BAĞLI ORTAKLIKLAR AŞirketinde B şirketi Bağ.Ort.	3600	
SERMAYE B şirketi	2000	
HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİ B şirketi	800	
AZINLIK PAYLARI	2800	

Eleminasyon kayıtlarından sonra konsolide bilançoda yer alacak tutarlar aşağıdaki gibi olur;

Ortaklardan alacaklar	400
(Azınlık paylarından)	
Ödenmiş sermaye	30.000
(Ana şirket)	
Azınlık payları	2800

f-22.maddenin son paragrafında yer alan bir başka hüküm ise aşağıdaki gibidir;

"Topluluk şirketlerinin finansal tablolarında gösterilen " bağlı ortaklıklar sermaye payları değer düşüş karşılıkları " , iştirakler sermaye payları değer düşüş karşılıkları " ve " bağlı menkul kıymetler değer düşüş karşılıkları " ile ilgili gider hesapları

konsolide tablolarda düzeltme yapmak suretiyle kapatılır."

Bu paragrafa göre, dönem içinde bağlı ortaklıklar veya kontrol gücü ana ortaklıkta olan iştirakler ve diğer ortaklıklar için değer düşüklüğü karşılığı ayrılmış ise, gelir tablosundaki karşılık giderleri ile ilgili karşılık hesapları ters çevrilerek kapatılır

ÖRNEK:1

Ana ortaklık, B şirketinin 100 milyar TL'lik sermayesinin %60' ına sahiptir. Bağlı ortaklıklar hesabında gözüken tutar 60 milyar TL' dir. B şirketi sürekli zarar ettiği için ana ortaklık bağlı ortaklık sermaye payları için dönem içinde 20 milyar TL' lik karşılık ayırmıştır. konsolide bilanço düzenlenirken aşağıdaki eliminasyon kaydının yapılması gerekir

BAĞLI ORTAKLIKLAR		20	
DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI			
Ana ortaklık bilançosu B şirketi			
KARŞILIK GİDERLERİ		20	
Ana ortaklık Gelir Tablosu			
SERMAYE		60	
B şirketi			
BAĞLI ORTAKLIKLAR		60	
Ana ortaklık Bilançosu B şirketi			
SERMAYE		40	
B şirketi			
AZINLIK PAYLARI		40	

İlgili paragrafta düzeltme işleminin ilgili gider hesapları ile yapılacağı açıklanmaktadır. Ancak karşılık tutarlarının önceki yıllarda ayrılması durumunda nasıl bir işlem yapılacağı açıklanmamıştır. Kanaatimize göre önceki yıllardan gelen karşılık tutarının geçmiş yıl zararları, geçmiş yıl karları veya kar yedeklerindeki olağanüstü yedeklerden mahsup edilmesi uygun olur.

3- 23. madde konsolide bilançonun düzenlenmesinde, topluluğa dahil şirketlerin birbirinden olan alacak ve borçlarının karşılıklı olarak elemine edileceğini açıklamaktadır. Madde hükmü aşağıdaki gibidir;

Yapılan toplama işleminden, topluluğa dahil ortaklıkların birbirinden olan alacak ve borçları karşılıklı olarak indirilir. Ortaklıklar, birbirlerinin borçlanmayı temsil eden menkul kıymetlerine veya kıymetli evrakına

sahiplerse, söz konusu menkul kıymetler ve kıymetli evrak da indirim tabi tutulur.

Madde hükmünün uygulanışını örnekler yardımıyla göstermeye çalışalım;

- Ana ortaklık bilançosunda yer alan 65.000 milyar TL ticari alacağın, 10 milyarlık tutarı bağlı ortaklık olan B şirketinden olan alaktır.

- Ana ortaklık bilançosundaki menkul kıymetlerin 8000 milyar TL' lik tutarı bağlı ortaklık olan "C" şirketinin ihraç etmiş olduğu tahvillerden, 6000 milyarlık TL' lik tutarı ise bağlı ortaklık olan "B" şirketinin ihraç etmiş olduğu tahvillerden oluşmaktadır.

Bu bilgilere göre konsolide bilanço düzenlenirken yapılacak eliminasyon kayıtları şöyle olacaktır:

TİCARİ BORÇLAR		10.000	
B şirketi bilançosu			
	TİCARİ ALACAKLAR	10.000	
	Ana ortaklık Bilançosu		
MALİ BORÇLAR		14.000	
ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER			
C şirketi	8000		
B şirketi	6000		
	MENKUL KIYMETLER	14.000	
	Ana ortaklık		

4- 24.madde topluluğa dahil ortaklıkların birbirlerinden almış oldukları dönen ve duran varlıkların konsolide bilançoda nasıl gösterilmesi gerektiği konusu ile ilgilidir. Madde hükmü aşağıdaki gibidir;

"Topluluğa dahil ortaklıkların birbirlerinden satın almış oldukları dönen ve duran varlıklar, ilke olarak, bu varlıkların topluluğa olan ilk maliyetleri üzerinden gösterilmelidir. Bu nedenle, gerekli düzeltmeler hesap edilerek konsolide bilançoya yansıtılmaktadır.

Topluluğa dahil ortaklıkların stoklarına ilişkin topluluk içi mal alım ve satımından doğan kar, konsolide finansal tablolarda " brüt satışlar ", " satışların maliyeti " ve " stok " hesaplarından oranı dahilinde indirim tabi tutulurlar. Stoklara ilişkin topluluk içi mal alım satımından doğan zarar ise, konsolide finansal tablolarda " brüt satışlar ", " satışların maliyeti " ve " stok " hesapları na oranına uygun olarak eklenir.

İlk madde ve malzeme, yarı mamul, ticari malla ve diğer stokların satış işlemi sonunda stoklarda kalan tutarın ve/veya

kar/zararın saptanmasının olanaksız olduğu durumlarda bu hesaplama belli varsayımlar altında yapılır ve kullanılan varsayımlar dipnotlarda açıklanır.

Topluluk içinde alım ve satıma konu olan amortisman tabi duran varlıklarla ilgili topluluk içi işlemler nedeniyle oluşmuş gelir ve gider kalemleri arındırılır. Bu kalemin yanı sıra satış nedeniyle doğan yeni koşullarda yapılan hesaplamaları satış öncesi koşulların devamı niteliğindeki hesaplamalar arasındaki amortisman farkları ile yeniden değerlendirme değer artış farkları ilgili hesaplarla karşılıklı olarak mahsup edilerek konsolide finansal tablolarda düzeltme işlemi tamamlanır.

Topluluk içindeki amortisman tabi maddi duran varlık satış kar ve zararının, amortisman tabi maddi duran varlık satış kar ve zararı elimine edilmeden önceki konsolide net kar ve zararın % 5' ini aşmaması durumunda, yukarıda belirtilen mahsup işlemleri yapılmayabilir."

Bu madde ile ilgili uygulamalara aşağıdaki örnekler verilebilir.

- Konsolide bilançoda varlıklar, topluluğa olan ilk maliyetleri üzerinden gösterileceğinden, birbirine mal ve hizmet satan topluluk üyelerinin satış fiyatları içeriğindeki kar tutarı elemine edilmelidir.

ÖRNEK:1

B şirketi, A şirketine maliyeti 10.000 milyar TL olan 15.000 milyar TL' lik mal satmıştır. Söz konusu mallar henüz A şirketi tarafından satılmamış olup stoklar arasında bulunmaktadır. Bu durumda yapılacak eliminasyon işlemleri aşağıdaki gibi olur:

BRÜT SATIŞLAR	15.000
B şirketi	
SATIŞLARIN MALİYETİ	10.000
B şirketi	
STOKLAR	5.000
A şirketi	

Böylece konsolide bilançoda stoklar 15.000 milyar TL üzerinden değil maliyeti olan 10.000 milyar TL. üzerinden gösterilmekte ve topluluk içi şirketler arasında uygulanan kar tutarı elemine edilmektedir. Aynı şekilde konsolide gelir tablosunda söz konusu satış tutarı yer almamaktadır.

ÖRNEK:2

A şirketinin, B şirketinden satın almış olduğu malın tamamını topluluk dışına 20.000 milyar TL' ye satmış olması durumunda yapılacak eliminasyon kaydı aşağıdaki gibi olur:

BRÜT SATIŞLAR	15.000
B şirketi	
SATIŞLARIN MALİYETİ	15.000
A şirketi	

Aynı stok kaleminin hem A şirketi satışları, hem de B şirketi satışları içinde yer alarak konsolide gelir tablosuna (15+20) 35 milyar TL olarak gösterilmesi mükerrerliğe neden olduğundan, topluluk içine yapılan satış tutarı elemine edilmektedir. Aynı şekilde "A" şirketinin topluluk dışına satmış olduğu malın topluluğa ilk mal oluş maliyeti 10 milyar TL olduğundan "A" şirketinin satışların maliyet kalemi içinde gözüken 15 milyar TL' nin elemine edilmesi gerekir. Böylece konsolide gelir tablosunda ilgili stok kalemine ait satışlar 20 milyar TL, satışların maliyeti tutarı da 10 milyar TL. gözüküyor. Eliminasyon yapılmamış olsaydı, net satışlar 35 milyar TL, satışların maliyeti tutarı ise 25 milyar TL gözükür, bu ise rakamların şişkin olması na neden olacaktı.

ÖRNEK: 3

A şirketi, B şirketinden satın almış olduğu 15.000 milyarlık malın yarısını topluluk dışına satmıştır. Yarısı A' nın stoklarında bulunmaktadır.

BRÜT SATIŞLAR	15.000
B şirketi	
SATIŞLARIN MALİYETİ	12.500
A şirketi	
STOKLAR	2.500
A şirketi	

Eliminasyon kayıtları ile A' nın stokları içinde yer alan kar tutarı (5000 %50) 2500 TL elemine edilmiştir. Aynı şekilde satışların maliyeti 5.000 TL olması gerekirken A ve B şirketlerinin toplam tutarı (10.000+(15.000/2) =17.500 milyar TL olmaktadır. Bu nedenle 12.500 milyar TL elemine edilerek konsolide gelir tablosundaki veri düzeltilmiş olmaktadır.

Örneklerden de görüleceği üzere gerek satışların maliyeti tutarı, gerekse stok tutarı topluluğa ilk maliyetleri üzerinden konsolide tabloda gösterilmektedir.(1)

(1) Daha fazla bilgi için bakınız;

Prof.Dr.Nalan AKDOĞAN, Prof.Dr.Nejat TENKER

" Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri " Genişletilmiş 7. Baskı, Mart 2001, Gazi Büro Yayınları, Ankara.

24.maddenin dördüncü paragrafında belirtilen amortisman tabi varlıkların topluluk içinde alınıp satılması durumunda topluluk içinde oluşan gelir ve giderlerin konsolide tablolar da arındırılması işlemlerine aşağıdaki örneği ve retiliriz.

ÖRNEK:4

Dönem içinde A şirketi C şirketine 20.000 milyar TL' lik makinalarını 30.000 milyar TL' ye satmıştır 10 milyarlık kar tutarı, bu karın elemine edilmeden önceki konsolide kar

tutarının %5' ini aşmaktadır A şirketi duran varlık satış karını gelir tablosunda diğer olağan gelir ve karlar kaleminde raporlamıştır C şirketi, makinalarına normal amortisman yöntemine göre %20 amortisman uygulamış ve amortisman giderlerini genel üretim giderleri hesabında izlemiştir. Dönem içinde üretilen mamullerin %80' ni satılmış, %20' si ise stokda bulunmaktadır

Bu bilgiler ışığında yapılacak eliminasyon kayıtları aşağıdaki gibi olur

- Duran varlık satış karının eliminasyonu,

DIĞER OLAĞAN GELİR VE KARLAR	10.000
A şirketi	
MADDİ DURAN VARLIKLAR	10.000
C şirketi	

- Satış sonrası amortisman giderleri ile, satış öncesi amortisman giderleri farkının maliyetlerden arındırılması,

$$30.000 \times 0.20 = 6000$$

$$20.000 \times 0.20 = 4000$$

$$\text{Fark} \quad 2000$$

BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	2.000
C şirketi	
MAMULLER	400
C şirketi	
SATILAN MAMUL MALİYETİ	1.600
C şirketi	

Örnekten de görüleceği üzere duran varlık satış karı tutarının gerek konsolide gelir tablosu, gerekse konsolide bilanço verileri üzerindeki etkisi arındırılmış ve konsolide tablolarda varlık maliyeti ve bu maliyetten gidere döntülen tutarlar topluluğa olan ilk maliyetler üzerinden gösterilmiştir.

Sözkonusu makinanın izleyen yılda " C " şirketinde yeniden değerlendirme işlemine tabi tutulması durumunda, 10.000 milyara isabet eden değer artış farklarının elemine edilmesi ve konsolide tabloda yer almaması gerekir.

Standardın 24. maddesinin son paragrafında belirtildiği üzere; topluluk içindeki amortisman tabi maddi duran varlık satış kar veya zararının, bu kar ve zarar elemine edilmeden önceki konsolide net kar ve zararın %5' ini aşmaması durumunda yukarıda örnekte verilen mahsup işlemlerinin yapılmasına gerek kalmaz, bu işlemler ihmal edilir.

5- Standardın 25.maddesi ise, topluluk dışı paylara ait olan özkaynak tutarının, azınlık payları olarak özkaynak dışında ayrı bir kalem olarak gösterileceği hususunu açıklamaktadır. 25.madde aşağıdaki gibidir;

"Konsolide bilançonun ve konsolide gelir tablosunun düzenlenmesine ilişkin ilke ve esaslar bölümlerinde belirtilen hususların düzeltme olarak konsolide finansal tablolara yansıtılmasından sonra, topluluğa dahil bağlı ortaklıkların özkaynakları içindeki topluluk dışı paylara ait özkaynak kalemleri konsolide bilançonun ilgili özkaynak kalemlerinden mahsup edilerek saptanan "azınlık payları" konsolide bilançoda özkaynaklar grubunu izleyen ayrı bir kalem olarak yer alır."

Azınlık paylarının konsolide bilançoda nasıl yer aldığı, ekte verilen örnekte görülebilir

5- KONSOLİDE GELİR TABLOSUNUN DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN İLKE VE ESASLAR

Konsolide gelir tablosunun düzenlenmesine ilişkin ilke ve esaslar 26.-30.maddelerde açıklanmıştır. Sözkonusu madde hükümleri aşağı-

ğıdaki gibidir;

1- Topluluk şirketlerinin gelir tablosu kalemleri ayrı ayrı toplanır. Daha öncede açıklandığı üzere, konsolide gelir tablosu düzenlenirken, sahiplilik oranı ne olursa olsun konsolidasyon kapsamındaki şirketlerin verileri, tam konsolidasyon yöntemi kullanılarak ana şirketin verileri ile toplanarak konsolide gelir tablosuna alınır

2- Yapılan toplama işleminden topluluğa ait ortaklıkların birbirlerine yapmış oldukları mal ve hizmet satışları, "brüt satışlar", ve " satışların maliyeti " hesaplarından indirilir.

Topluluğa dahil ortaklıkların stokları-na ilişkin topluluk içi mal alım satımından doğan kar, konsolide finansal tablolarda stoklardan düşülerek satışların maliyetine eklenir, zarar ise stoklara eklenerek satışların maliyetinden düşülür.

Topluluğa dahil şirketlerinin birbirine yapmış oldukları mal ve hizmet satışlarının nasıl elemine edileceği daha önceki açıklamalarımızda gösterilmiştir.

3- Topluluğa dahil ortaklıkların birbirleriyle olan işlemleri nedeniyle oluşmuş gelir ve gider kalemleri (fazla ya da eksik ayrılan amortismanlar, faiz, temettü vb.) ilgili hesaplarla karşılıklı mahsup edilir.

Örneğin; "A" şirketi "B" şirketinden 10.000 milyar TL., "C" şirketinden 5.000 milyar TL faiz geliri elde etmişse, konsolide gelir tablosu düzenlenirken aşağıdaki mahsup işleminin yapılması gerekir

FAİZ GELİRLERİ	15.000
A şirketi	
FINANSMAN GİDERLERİ	15.000
B şirketi	10.000
C şirketi	5.000

4- Konsolide edilen tüm ortaklıklara ilişkin dönem karı, vergi ve diğer yasal yükümlülük karşılıklarının toplamı konsolide finansal tablolardaki aynı başlıklı kalemlerin tutarını oluşturur.

Bu maddeye göre, konsolide gelir tablosunda, tüm şirketlerin dönem karı vergi ve diğer yasal yükümlülük karşılıklarının toplamı yer alır Ekde verilen örnekden de görüleceği üzere konsolide gelir tablosunun vergi karşılığı tutarı A, B ve C şirketlerinin vergi karşılıklarının tutarı olan (18.000+20.000+14.000)52.000 milyar TL' dir.

5- Topluluğa dahil bağlı ortaklıkların dönem net kar veya zararlarından topluluk dışı paylara isabet eden kısım, net konsolide gelir tablosunda " Azınlık Payları Kar/Zarar " hesap grubu adıyla indirim olarak gösterilir.

Bu maddenin uygulanışını bir örnek yardımı ile gösterelim;

Azınlık payları oranı %20 olan şirketler topluluğunun, konsolide gelir tablosundaki dönem net karı tutarı 100.000 milyar TL ise, azınlık paylarına ait tutar 20.000 milyar TL olacak ve konsolide gelir tablosundaki net dönem karı 80.000 milyar TL olarak hesaplanacaktır

Dönem net karı	100.000
Azınlık payları	(20.000)
Konsolide Dönem Net Karı	80.000

6- KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN DİPNOTLARINDA AÇIKLANMASI GEREKEN BİLGİLER

TMS-5' in 31.maddesinde dipnotlarında açıklanması gereken bilgiler sıralanmıştır Söz konusu dipnotları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

a) Topluluğa dahil bağlı ortaklıkların ünvanı, ikamet yeri, sermayesi ve bu sermaye içinde ana ortaklık ile diğer bağlı ortaklıkların sahip olduğu paylar;

b) Topluluğa dahil ortaklıkların yapısında bir önceki döneme göre oluşan değişiklik,

c) Topluluk kapsamına girmeyen bağlı ortaklıklarda ana ortaklığın sahip olduğu paylar ve bu payların varsa borsa değeri, yoksa net defter değerine göre hesaplanmış değerlerini gösteren bilgiler ve konsolide edilmemesinin nedenleri,

d) İflas veya tasfiye halinde olan veya kanuni merkezleri yurt dışında bulunan konsolide finansal tablo kapsamındaki ortaklıklar ve bunlara ilişkin bilgiler,

e) Konsolide finansal tablo uygulamasında yıllar arasında farklı muhasebe politikaları uygulanmışsa nedenleri ve parasal etkileri,

f) Konsolidasyonda kullanılan varsayım, teknik ve yöntemlere ilişkin açıklama,

g) Ana ortaklık ile bağlı ortaklıkların konsolide finansal tablo düzenleme tarihinden sonra ortaya çıkan ve açıklamayı gerektiren hususlara ilişkin bilgi,

h) Oylama gücünün yarısından daha fazlasına dolaylı ve dolaysız olarak sahip bulunmadığı bağlı ortaklıklar ile ana ortaklık arasındaki ilişkinin mahiyeti,

i) Oylama gücünün yarısından fazlasına, bağlı ortaklıklar aracılığıyla dolaysız veya dolaylı olarak sahip bulunan fakat kontrolün yokluğu nedeniyle de bir bağlı ortaklık olmayan işletmenin adı;

j) Yabancı bağlı ortaklıkların finansal tablolarının TL' ye çevrilmesinde esas alınan yöntemler,

j) Bağlı ortaklıkların elde edilmesi ve satılmasının, rapor verme döneminde finansal duruma, rapor dönemine ait sonuçlara ve ayrıca bir önceki döneme ait tutarlara etkisi,

k) Topluluğun istihdam ettiği personel sayısı,

l) Konsolide finansal tabloları önemli ölçüde etkileyen yada bunların açık, yorumlanabilir ve anlaşılabilir olması bakımından açıklanması gerekli olan diğer bilgiler;

7- ANA ORTAKLIĞIN BİREYSEL (KONSOLİDE ÖNCESİ) FİNANSAL TABLOLARINDA BAĞLI ORTAKLIKLARA YAPILAN YATIRIMLARIN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

TMS-5' in 32.maddesinde, konsolidasyon öncesi, ana ortaklığın bilançosunda yer alan bağlı ortaklıkların TMS-6 "İştiraklerdeki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi" ve "TMS-7 Yatırımların Muhasebeleştirilmesi" standartlarındaki esaslara göre yapılacağı açıklanmaktadır

Ayrıca, 33.madde de konsolidasyona dahil edilmeyen bağlı ortaklık yatırımlarının "TMS-7 Yatırımların Muhasebeleştirilmesi" standardındaki esaslara göre ana şirketin bireysel (konsolide öncesi) finansal tablolarında açıklanması hükmüne bağlanmıştır

Standardın 34.maddesinde ise bireysel (konsolide öncesi) finansal tabloların yasal ve diğer koşulları karşılamak amacıyla ana ortaklık tarafından sunulacağı açıklanmıştır

Standardın 32 - 33. maddelerinde belirtilen "6 İştiraklerdeki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi" ve "7 Yatırımların Muhasebeleştirilmesi" standardının getirdiği esasları kısaca açıklamak, konunun bütünlüğünü sağlamak bakımından faydalı olacaktır

32. maddeye göre konsolide finansal tablolara dahil edilen bağlı ortaklıklara ana ortaklık tarafından yapılan yatırımlar konsolide öncesi ana ortaklığın bilançosunda, TMS-6 İştiraklerdeki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi ve "TMS-7 Yatırımların Muhasebeleştirilmesi" standardında belirtilen esaslardan birine göre muhasebeleştirilir.

i-TMS-6' ya göre;

TMS-6 'nın 10.maddesi bu konuyu düzenlemektedir. Söz konusu maddeye göre; yatırımcının konsolide finansal tablolarında hangi yöntem kullanılmışsa, yatırımların aynı yöntemle göre muhasebeleştirileceği açıklanmaktadır. Söz konusu yöntemler ise özkaynak yöntemi veya maliyet yöntemidir. Özkaynak yönteminde, iştirak önce maliyet bedeli ile muhasebeleştirilir.

Daha sonra bu tutar, yatırım yapılan ortaklığın özkaynağından yatırımcının payına düşen kısmı gösterecek şekilde artırılır veya azaltılır. Bu işlem yapılırken ana ortaklığın payına düşen net kar veya zarar gelir tablosunda, diğer özkaynak kalemlerindeki artışlar ise niteliklerine göre sermaye yedeklerinin ilgili hesabında gösterilir. Yatırım yapılan ortaklıktan alınan kar payları iştirak tutarından düşülür.

Maliyet yönteminde ise, yatırımlar maliyet değeri ile muhasebeleştirilirken, yatırımcıya dağıtılan kar payları ise gelir tablosunda gösterilir.

Konsolidasyon kapsamı dışında bırakılan ancak konsolide finansal tablolarda yer alan ve üzerinde önemli etkinliğin bulunduğu (oy hakkının %20' nin üzerinde olması önemli etkinliğin varlığının göstergesidir) şirketlerdeki yatırımlar özkaynak yöntemine göre değerlendirilmelidir. Diğer şirketlerdeki yatırımlar maliyet yöntemiyle muhasebeleştirilir.

ii- TMS-7' ye göre;

TMS-7 'nin 16. maddesi uzun vadeli yatırımların değerlendirilmesiyle ilgilidir. Buna göre, uzun vadeli yatırımlar;

- Maliyet bedeliyle veya,

- Yeniden değerlendirilmiş tutarıyla veya,

- Pazarlanabilir hisse senedi ise portföy bazında maliyet veya piyasa değerinin düşük olmasıyla değerlendirilir.

Özetle konsolide finansal tablolar hazırlayan ana ortaklık, konsolide öncesi bireysel olarak hazırladığı finansal tablolarında yatırımlarını ya,

a- Konsolide finansal tablolarda özkaynak veya maliyet yönteminden hangisini kullanmışsa, aynı yöntemle göre değerleyecek veya,

b- Uzun vadeli yatırımlarının muhasebe politikasına uygun olarak maliyet bedeli veya yeniden değerlendirilmiş değeri ile değerleyecektir.

TMS-5' in 35. maddesi ise standardın yürürlük tarihi ile ilgilidir. 35. maddeye göre, TMS-5 1997 yılında yürürlüğe girmiştir

8- TMS-5 KONSOLİDE MALİ TABLOLAR STANDARDI İLE KONSOLİDE MALİ TABLOLARLA İLGİLİ OLARAK TÜRKİYE'DE YAYIMLANAN DİĞER TEBLİĞLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

Konsolide mali tablolarla ilgili olarak TMS-5 dışında, Türkiye' de yayımlanmış iki tebliğ bulunmaktadır. Bunlar;

1- 28 Mart 1992 tarihinde 21185 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayımlanan Seri XV, No 7 " Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ "

2- 10 Mayıs 1997 tarih 22985 sayılı Resmi Gazete' de Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından yayımlanan " Bankaların Konsolide Mali Tablolar Düzenlenmesine ve Konsolide Mali Tabloların İlanına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ "

Sözkonusu tebliğlerdeki hükümler ile TMS-5 ' deki hükümler arasında büyük ölçüde benzerlikler bulunmakla birlikte, bazı farklılıklar da bulunmaktadır. Bunları, aşağıdaki gibi özetleyebiliriz.

1- TMS-5 ile SPK tebliğinde yer alan kurallar, tanımlar konsolide mali tabloların düzenlenmesindeki genel esaslar (ilkeler) konsolide bilançonun ve gelir tablosunun düzenlenmesindeki ilke ve esaslar önemli ölçüde benzer niteliktedir. Her iki tebliğinde de, konsolidasyon kapsamına alınan şirketler de aynı sektöre bağlı olması aranmamakta, farklı sektörlerdeki şirketlerde konsolidasyon kapsamına alınmaktadır

Oysa Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın yayımladığı tebliğde, ana ortaklığın banka olmasını ve finansal kurum ve kuruluşların alınmasını öngörmüştür. Yani konsolide tablolar finansal kurumlar topluluğu için düzenlenecektir. Sanayi ve Ticaret sektöründeki şirketler konsolidasyon kapsamı dışında tutulmaktadır. Bankaların düzenleyecekleri konsolide tablo kapsamına; finansal kurum ve kuruluşlar olarak, bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, finansman şirketleri, factoring, şirketleri, sermaye piyasası

aracı kurumların risk sermayesi kuruluşları, portföy yönetim ve yatırım danışmanlığı şirketleri, yatırım ortaklıkları, genel finans ortaklıkları, yetkili müesseseler, gayrimenkul yatırım ortaklıkları girmektedir. Bu özelliği ile banka konsolide tabloları TMS-5 ' den farklı olup, kapsamı sınırlıdır. Oysa TMS-5, finansal kurumlar yanında diğer sektörlerdeki bağlı ortaklıkları da konsolide kapsamına almaktadır

2- TMS-5' in 17.ve 22. maddelerindeki hükümler ile SPK tebliğinin 6.maddesinin "d" fıkrasındaki hükümlerde farklılık bulunmaktadır. SPK tebliğinde, şerefiyenin hesabı ve mahsup işlemi TMS' den farklıdır. SPK Tebliğinde; mahsup işlemi ortaklığın ödenmiş/çıkarılmış sermayesi içinde topluluğa dahil diğer ortaklıklara ait paylar ve varsa bunlardan kaynaklanan emisyon primleri ile ortak olunan şirketlerin aktiflerindeki kayıtlı değerleri esas alınarak yapılır. Diğer bir ifade ile ana ortaklığın bilançosunda yer alan bağlı ortaklıklar tutarı, bağlı ortaklığın bilançosundaki ödenmiş sermaye ve ihraç priminin topluluğa ait payıyla mahsup edilir. Böylece mahsup işleminde sadece ödenmiş sermaye ve ihraç primi tutarı esas alınır. Bağlı ortaklığın diğer özkaynak kalemleri ana ortaklığın payı oranında konsolide bilançoya dahil edilir.

TMS-5' de ise, konsolidasyona alınan ortaklıkların hisse veya payların defter değeri, konsolidasyona alınan ortaklığın özsermayesine isabet eden tutar ile mahsup edilir ve mahsup işlemi ortaklığın ilk defa konsolidasyona alındığı defter değerine göre yapılır. Mahsup işlemi konsolide edilecek ortaklıkların hisselerinin iktisap edildiği anda tespit edilebilen aktif ve pasif değerlerine göre veya hisseler farklı zamanlarda iktisap edildiğinde, bu ortaklık bağlı ortaklık olduğu tarihte yapılır. Hazine Müsteşarlığının Tebliğinin 10.maddesinin 2.maddesi de, TMS-5 doğrultusunda bu konuyu açıklamıştır

3- Konsolidasyon şerefiyesinin hesaplanmasında TMS-5 ve SPK tebliği arasında yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda farklılık olabilmektedir. TMS-5 ve Hazine Tebliği' nde şerefiye tutarının hesabı temelde aynı niteliktedir. Hazine Tebliği' nde şerefiye aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır

Konsolidasyon Şerefiyesi = Bağlı ortaklık veya -
iştiraklerin ve diğer Konsolidasyon
ortaklıkların(kontrol bu ortaklığın
gücü bulunan)satin öz sermayesi
alma fiyatı (elde
etme maliyeti)

Kanaatimize göre "konsolidasyon kapsa-
mındaki bu ortaklığın öz sermayesi" ifadesi, ye-
rine "konsolidasyon kapsamındaki bu ortaklığın
öz sermayesindeki ana ortaklığın payı" ifadesi
yer almalıdır TMS-5' de pozitif şerefiye, aktifte
maddi olmayan duran varlıklar arasında göste-
rilmekte, negatif şerefiye tutarı ise pasifte "Ge-
lecek Yıllara Ait Gelirler" hesabında gösteril-
mektedir.

Hazine Müsteşarlığı tebliğinde de pozitif
şerefiye TMS-5' de olduğu gibi aktifte "konso-
lidasyon şerefiyesi olarak gösterilmektedir. Ne-
gatif şerefiye ise TMS-5 ' den farklı olarak öz-
kaynak grubunda gösterilmektedir. (Madde 2-a,
2-b) SPK Tebliğinde ise, daha önceki açıklama-
larda belirtildiği üzere, şerefiye tutarının hesa-
bında da farklılık bulunmakta, şerefiye tutarının
bilançoda raporlandığı bölümde de farklılık ol-
maktadır. SPK Tebliğinde, pozitif şerefiye aktif-
de değil, pasif de özkaynak grubunda yedekler-
den bir indirim kalemi olarak gösterilmekte, ne-
gatif şerefiye ise yedeklere ilave edilmektedir.

4- TMS-5' de, konsolidasyona alınan or-
taklıkların birbirlerinden satın almış, oldukları
dönen ve duran varlıkları ilke olarak bu varlıklar-
ın topluluğa olan maliyetleri üzerinden göste-
rilmesini sağlayacak düzeltmeler yapılmak su-
retiyle bulunan tutarlar üzerinden konsolide tab-
loya alınacağı hükme bağlanmıştır Bunun için
de aktif değerler içerisindeki kar -zarar payları-
nın elemine edilmesi gerekmektedir Aynı hü-
küm SPK Tebliğinde de bulunmaktadır

Hazine Tebliği' nin 4.maddesinin "c" fık-
rasında da aynı düzenlemeyi görmekteyiz. Sade-
ce, Hazine Tebliği' nde, sözkonusu ortaklıklar
arasındaki faaliyetlerden doğan aktiflerin değeri
içindeki kar ve zararların elemine edilmesinde
bir kriter getirmiş ve sözkonusu kar veya zara-
rın tutarının ilgili kalemin tutarının %1' ini aşmı-
yorsa, eliminasyon işleminin yapılmıyabilece-
ğini öngörmüştür. TMS-5 ve SPK Tebliğlerin-
de, topluluk içindeki amortismanına tabi maddi

duran varlık satış kar-zararının, amortismanına ta-
bi maddi duran varlık satış kar-zararının %5' ini
aşmaması halinde mahsup işleminin yapılmaya-
cağı hükme bağlanmıştır Aynı hüküm Hazine
Tebliğinin 4.maddesinin "d" fıkrasının son pa-
ragrafında yer almış ancak oran %5 değil, %1
olarak tesbit edilmiştir.

5- Hazine Tebliği, TMS-5' e göre bazı
ilave hükümleri de içermektedir. Örneğin; kont-
rol gücünün belirlenmesi, ana ortaklığın oy hak-
larının hesabı ve yabancı para birimi esas alına-
rak düzenlenen mali tabloların Türk parasına
çevrilmesine ilişkin esaslar ayrıca açıklanmıştır

6- Hazine Tebliğinde, bağlı ortaklıkları,
iştirakler ve sınırlı iştiraklerin ayrı ayrı toplamla-
rının ana ortaklığın toplamlarından % 1' inden az
olması durumunda konsolidasyon kapsamına
alınmayacağı belirtilmektedir (Md. 8/6).

7- Hazine Tebliği' nin bir diğer önemli
özelliliği, TMS-5'i benimsediğini açıklamasıdır
Çeşitli hükümlerin düzenlendiği 16. maddede,
tebliğde hüküm bulunamayan durumlarda önce-
likle TMUDESK' in hazırladığı TMS-5 standar-
dında yer alan hüküm ve açıklamaların esas alı-
nacağı belirtilmektedir Böylece; TMS-5 resmi
otoritelerce de esas itibarıyla benimsenmiş ol-
maktadır Kuşkusuz Türkiye Standardı, TMS-5
olduğundan, bankalarımızın TMS-5 doğrultu-
sunda tüm sektörlerdeki kontrol gücü kendile-
rinde olan ortaklıkların mali tablolarını konsoli-
de tablolarına dahil etmeleri gerekmektedir Ha-
zine Tebliği içe yönelik, bankacılık sektörünün
değerlendirilmesi için yapılan bir düzenlemedir
Kapsamı bakımından kısmi nitelikte olan bu teb-
liğ hükümlerinin önemli ölçüde TMS-5 ile
uyumlu olması, sevindirici bir durumdur

SONUÇ

TMS-5 konsolide finansal tablolar stan-
dardı, Uluslararası standartlarla uyumlu olup
topluluğa dahil ortaklıkların mali durumunu, fa-
aliyet sonuçlarını tek bir ortaklık gibi göstererek,
topluluk hakkında doğru ve güvenilir bilgi edi-
nilmesine olanak vermektedir Bu nedenle biran
önce zorunlu olarak düzenlenmesinde yarar var-
dır SPK ve Hazine Müsteşarlığı tebliğlerindeki
farklılıkların da TMS-5'e göre düzeltilmesi
uygulama birliğinin sağlanması açısından önem-
lidir

EK: 1**ÖRNEK UYGULAMA:**

A, B, ve C şirketlerinden oluşan ve "A" şirketinin ana ortaklık durumunda bulunduğu bir toplulukta, şirketlerin konsolidasyon öncesi bilanço ve gelir tabloları aşağıdaki gibidir;

BİLANÇO KALEMLERİ	Ana Ortaklık A Şirketi	Bağlı Ortaklık B Şirketi	Bağlı Ortaklık C Şirketi
DÖNEN VARLIKLAR			
Hazır Değerler	3.000	2.000	1.000
Menkul Kıymetler	60.000	10.000	25.000
Ticari Alacaklar	65.000	280.000	135.000
Diğer Alacaklar	25.000	18.000	10.000
Stoklar	40.000	100.000	50.000
Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	2.000	1.000	3.000
Diğer Dönen Varlıklar	<u>5.000</u>	<u>9.000</u>	<u>6.000</u>
Dönen Varlıklar Toplamı	200.000	420.000	230.000
DURAN VARLIKLAR			
Ticari Alacaklar	3.000	600	400
Diğer Alacaklar	40.000	3.400	5.600
Mali Duran Varlıklar			
B Şirketi	36.000	-	12.000
C Şirketi	20.000	-	-
Maddi Duran Varlıklar	180.000	120.000	70.000
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	20.000	6.000	4.000
Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	7.000	5.000	5.000
Diğer Duran Varlıklar	3.000	2.000	1.000
Duran Varlıklar Toplamı	<u>309.000</u>	<u>137.000</u>	<u>98.000</u>
AKTİF TOPLAMI	509.000	557.000	328.000

BİLANÇO KALEMLERİ	Ana Ortaklık A Şirketi	Bağlı Ortaklık B Şirketi	Bağlı Ortaklık C Şirketi
KISA VAD.YABANCI KAYNAKLAR			
Mali Borçlar	10.000	80.000	20.000
Ticari Borçlar	70.000	120.000	80.000
Diğer Borçlar	15.000	35.000	10.000
Alınan Avanslar	4.000	25.000	6.000
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	15.000	40.000	10.000
Borç ve Gider Karşılıkları	18.000	20.000	14.000
Diğer Kısa Vad.Yab.Kaynaklar	2.000	8.000	6.000
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Toplamı	134.000	328.000	146.000
UZUN VAD. YABANCI KAYNAKLAR			
Mali Borçlar	30.000	20.000	39.000
Ticari Borçlar	-	-	-
Diğer Borçlar	15.000	10.000	40.000
Alınan Avanslar	-	-	-
Borçlar ve Gider Karşılıkları	45.000	50.000	25.000
Diğer Uzun Vad.Yab.Kaynaklar	5.000	9.000	3.000
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar Toplamı	95.000	89.000	107.000
ÖZ KAYNAKLAR			
Ödenmiş Sermaye	100.000	40.000	10.000
Sermaye Yedekleri			
-Hisse Senedi İhraç Primleri	10.000	20.000	-
-M.D.V.Yeniden Değerleme Artışları	28.000	14.000	10.000
Kar Yedekleri	100.000	42.000	35.000
Geçmiş Yıllar Karları	-	-	-
Geçmiş Yıllar Zararları (-)	-	-	-
Dönem Net Karı	42.000	24.000	20.000
Öz Kaynaklar Toplamı	280.000	140.000	75.000
PASİF TOPLAMI	509.000	557.000	328.000

GELİR TABLOSU KALEMLERİ	Ana Ortaklık A Şirketi	Bağlı Ortaklık B Şirketi	Bağlı Ortaklık C Şirketi
BRÜT SATIŞLAR	650.000	1.200.000	575.000
SATIŞ İNDİRİMLERİ	-	(150.000)	(25.000)
NET SATIŞLAR	650.000	1.050.000	550.000
SATIŞLARIN MALİYETİ	(400.000)	(700.000)	(320.000)
BRÜT SATIŞ KARI	250.000	350.000	230.000
FAALİYET GİDERLERİ	(190.000)	(240.000)	(170.000)
FAALİYET KARI	60.000	110.000	60.000
DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	70.000	20.000	15.000
DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR	(60.000)	(70.000)	(35.000)
FİNANSMAN GİDERLERİ	(15.000)	(26.000)	(10.000)
OLAĞAN KAR	55.000	34.000	30.000
OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	20.000	18.000	10.000
OLAĞAN DIŞI GİDER VE ZARARLAR	(15.000)	(8.000)	(6.000)
DÖNEM KARI	60.000	44.000	34.000
DÖNEM KARI VERGİ KARŞILIĞI	(18.000)	(20.000)	(14.000)
DÖNEM NET KARI	42.000	24.000	20.000

C- Şirketler arasındaki ilişkilere ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir;

1- Şirketler arasındaki sermaye ilişkileri;

a- "A" şirketinin B Anonim şirketindeki sermaye ve oy hakkı %60' dır. "A" şirketi B şirketinin 40.000 milyar TL' lik sermaye tutarının %60 payı için 36.000 milyar TL ödemiştir. Böylece A şirketi B şirketine 12.000 milyar TL ihraç primi ödemiştir.

b- "C" şirketi, "B" şirketinin 40.000 milyar TL sermaye tutarının %20' sine 4.000 milyar TL ihraç primi dahil 12.000 milyar TL ödemiştir.

c- A şirketinin "C" şirketindeki sermaye ve oy hakkı %80' dir A şirketi "C" şirketine

%80 pay için iki yıl önce 20.000 milyar TL ödemiştir. C şirketinin satın alma tarihindeki öz-kaynak tutarı, ödenmiş sermaye 10.000 milyar TL, maddi duran varlık yeniden değerlendirme artışı 5.000 milyar TL ve kar yedekleri 5.000 milyar TL olmak üzere 20.000 milyar TL' dir.

2- Topluluk şirketlerinin birbirinden olan kısa vadeli ticari alacak ve borç ilişkileri aşağıdaki gibidir;

Alacaklı	Borçlu		
	A	B	C
A	-	10.000	-
B	-	-	20.000
C	25.000	-	-

3- "A" nın menkul kıymetler hesabının 8.000 milyar TL' lik kısmı "C" ye ait tahvillerden, 6.000 milyar TL' lik tutarı ise "B" şirketinin ihraç etmiş olduğu tahvillerden oluşmaktadır.

4- "C" nin diğer uzun vadeli borçlarının 25.000 milyar TL kısmı "A" şirketinden alınan borçtur.

5- "B" şirketi "A" şirketine maliyeti 100.000 milyar TL olan 150.000 milyar TL' lik mal satmıştır. "A" şirketi bu malın yarısını topluluk dışına satmıştır. Kalan mal "A" nın stokları arasındadır.

6- Dönem içinde şirketlerin birbirleriyle yaptıkları temettü tahakkuk ve ödemeleri aşağıdadır. B' nin A' ya temettü tahakkuku 15.000 milyar TL "C" ye temettü tahakkuku ise 5.000 milyar TL' dir. C' nin A' ya temettü ödemesi 10.000 milyar TL' dir.

7- "A" şirketi, "B" şirketinden 2000 milyar TL kira geliri tahsil etmiştir.

8- Topluluk içindeki mali borçlardan dolayı tahakkuk edip ödenen/ faiz giderleri aşağıdaki gibidir:

A şirketine C şirketince ödenen faiz 1000 milyar TL, A şirketine B şirketince ödenen faiz 500 milyar TL'dir. Bu bilgilere göre konsolide bilanço ve konsolide gelir tablosunu düzenleyelim.

Konsolide tabloların düzenlenmesinde yapılacak eliminasyon (mahsup) kayıtları aşağıdaki gibidir.

1- Sermaye hesapları ile, bağlı ortaklık hesaplarının eliminasyonu, şerefiyenin ve azınlık paylarının hesaplanması;

a- A ile B arasındaki sermaye ilişkisi;

_____ / _____	
B SERMAYE	24.000
B HİSSE SENEDİ İHRAÇ PİRİMİ	12.000
A' NIN BAĞLI ORTAKLIKLARI	36.000
B BAĞLI ORTAKLIK	

b-"C" ile "B" arasındaki sermaye ilişkisi;

_____ / _____	
B SERMAYE	8.000
B HİSSE SENEDİ İHRAÇ PİRİMİ	4.000
C' NIN BAĞLI ORTAKLIKLARI	12.000
B BAĞLI ORTAKLIK	

c- "A" ile "C" arasındaki sermaye ilişkisi;

C SERMAYE	8.000
C M.D.V.YENİDEN DEĞ.ARTIŞI	4.000
C KAR YEDEKLERİ	4.000
KONSOLİDASYON ŞEREFİYESİ	4.000
A BAĞLI ORTAKLIKLAR	20.000
C şirketi	

d- Azınlık paylarının eliminasyonu;

"B" nin azınlık payları= %100-(%60+%20) =%20

B SERMAYE	8.000
B HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMİ	4.000
B M.D.V.YENİDEN DEĞ.ARTIŞI	2.800
B KAR YEDEKLERİ	8.400
B DÖNEM NET KARI	4.800
B AZINLIK PAYLARI	28.000

e- "C" nin azınlık payları

%100-%80 = %20

C SERMAYE	2.000
C M.D.V.YENİDEN DEĞ.ARTIŞI	2.000
C KAR YEDEKLERİ	7.000
C DÖNEM NET KARI	4.000
C AZINLIK PAYLARI	15.000

Yukarıdaki kayıtları topluca gösterecek olursak konsolide bilançonun düzenlenmesinde mahsup edilecek toplam tutarlar aşağıdaki gibi olur.

SERMAYE	50.000	
HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMİ	20.000	
M.D.V.YENİDEN DEĞ.ARTIŞI	8.800	
KAR YEDEKLERİ	19.400	
DÖNEM NET KARI	8.800	
ŞEREFİYE	4.000	
AZINLIK PAYLARI		43.000
MALİ DURAN VARLIKLAR		68.000

2- Topluluk şirketlerinin birbirlerinden olan kısa vadeli ticari alacak ve borçlarının elemine edilmesi;

TİCARİ BORÇLAR	55.000	
B	10.000	
C	20.000	
A	25.000	
TİCARİ ALACAKLAR		55.000
A	10.000	
B	20.000	
C	25.000	

3- A ile B ve C arasındaki tahvillerden kaynaklanan alacak ve borç eliminasyonu;

MALİ BORÇLAR(U.Vadeli)	14.000	
C şirketi	8.000	
B şirketi	6.000	
MENKUL KIYMETLER		14.000
A şirketi		

4- A ve C arasındaki diğer borç alacakların eliminasyonu;

DİĞER BORÇLAR(U.Vadeli)	25.000	
C şirketi		
DİĞER ALACAKLAR		25.000
A şirketi		

5- B şirketinin A şirketine mal satışı ile ilgili eliminasyon kaydı:

SATIŞLAR		150.000	
	SATIŞLARIN MALİYETİ		125.000
	STOKLAR		25.000

6- Temettü tahakkuk ve ödemelerinin eliminasyon kayıtları;

DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN			
GELİR VE KARLAR		30.000	
A	15.000		
C	5.000		
A	10.000		
	KAR YEDEKLERİ		30.000
	B	20.000	
	C	10.000	

"B", "A" ya ve "C" ye temettüyü henüz ödemeyip, tahakkukunu yaptığından, temettü alacak ve borçların karşılıklı olarak elemine edilmesi gerekir

DİĞER BORÇLAR		20.000	
B	20.000		
DİĞER ALACAKLAR			20.000
A	15.000		
C	5.000		

7- A' nın, B ' den olan kira gelirinin eliminasyonu;

DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN			
GELİR VE KARLAR		2.000	
	Kira Gelirleri (A)		
	FAALİYET GİDERLERİ		2.000
		Kira Giderleri (B)	

8- Faiz giderlerinin eliminasyonu;

_____ / _____

DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN
GELİR VE KARLAR

1500

Faiz Gelirleri A şirketi

FİNANSMAN GİDERLERİ

1500

B şirketi 500
C şirketi 1000

_____ / _____

Bu işlemlere göre konsolide bilanço ve konsolide gelir tablosunun hazırlanması aşağıdaki gibi olacaktır.

BİLANÇO KALEMLERİ	A	B	C	Eliminasyon Borç	Alacak	Konsolide Bilanço
DÖNEN VARLIKLAR						
Hazır Değerler	3.000	2.000	1.000	-	-	6.000
Menkul Kıymetler	60.000	10.000	25.000	-	14.000(3)	81.000
Ticari Alacaklar	65.000	280.000	135.000	-	55.000(2)	425.000
Diğer Alacaklar	25.000	18.000	10.000	-	20.000(6)	33.000
Stoklar	40.000	100.000	50.000	-	25.000(5)	165.000
Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	2.000	1.000	3.000	-	-	6.000
Diğer Dönen Varlıklar	5.000	9.000	6.000	-	-	20.000
Dönen Varlıklar Toplamı	200.000	420.000	230.000	-	-	736.000
DURAN VARLIKLAR						
Ticari Alacaklar	3.000	600	400	-	-	4.000
Diğer Alacaklar	40.000	3.400	5.600	-	25.000(4)	24.000
Mali Duran Varlıklar	56.000	-	12.000	-	68.000(1)	-
Maddi Duran Varlıklar	180.000	120.000	70.000	-	-	370.000
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	20.000	6.000	4.000	-	-	30.000
Şerefiye	-	-	-	4.000(1)	-	4.000
Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	7.000	5.000	5.000	-	-	17.000
Diğer Duran Varlıklar	3.000	2.000	1.000	-	-	6.000
Duran Varlıklar Toplamı	309.000	137.000	98.000			455.000
AKTİF TOPLAMI	509.000	557.000	328.000	4.000	207.000	1.191.000

BİLANÇO KALEMLERİ	Ana Ortaklık A Şirketi	Bağlı Ortaklık B Şirketi	Bağlı Ortaklık C Şirketi	ELEMİNASYON KAYITLARI		KONSOLİDE BİLANÇO
KISA VAD.YABANCI KAYNAKLAR						
Mali Borçlar	10.000	80.000	20.000	-	-	110.000
Ticari Borçlar	70.000	120.000	80.000	55.000 (2)	-	215.000
Diğer Borçlar	15.000	35.000	10.000	20.000 (6)	-	40.000
Alınan Avanslar	4.000	25.000	6.000	-	-	35.000
Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	15.000	40.000	10.000	-	-	65.000
Borçlar ve Gider Karşılıkları	18.000	20.000	14.000	-	-	52.000
Diğer Kısa Vad.Yab.Kaynaklar	2.000	8.000	6.000	-	-	16.000
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Toplamı	134.000	328.000	146.000	-	-	533.000
UZUN VAD. YABANCI KAYNAKLAR						
Mali Borçlar	30.000	20.000	39.000	14.000 (3)	-	75.000
Ticari Borçlar	-	-	-	-	-	-
Diğer Borçlar	15.000	10.000	40.000	25.000 (4)	-	40.000
Alınan Avanslar	-	-	-	-	-	-
Borç ve Gider Karşılıkları	45.000	50.000	25.000	-	-	120.000
Diğer Uzun Vad.Yab.Kaynaklar	5.000	9.000	3.000	-	-	17.000
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar Toplamı	95.000	89.000	107.000	-	-	252.000
ÖZ KAYNAKLAR						
Ödenmiş Sermaye	100.000	40.000	10.000	50.000(1)	-	100.000
Sermaye Yedekleri						
-Hisse Senedi İhraç Primleri	10.000	20.000	-	20.000(1)	-	10.000
-M.D.V.Yeniden Değerleme Artışları	28.000	14.000	10.000	8.800(1)		43.200
Kar Yedekleri	100.000	42.000	35.000	19.400(1)	30.000(6)	187.600
Geçmiş Yıllar Karları	-	-	-	-	-	-
Geçmiş Yıllar Zararları (-)	-	-	-	-	-	-
Dönem Net Karı	42.000	24.000	20.000	192.300	128.500	
Konsolide Dönem Net Karı				(Gel.Tab)	(Gel.Tab.)	22.200
Öz Kaynaklar Toplamı	280.000	140.000	75.000	-	-	363.000
AZINLIK PAYLARI	-	-	-	-	43.000(1)	43.000
PASİF TOPLAMI	509.000	557.000	328.000	404.500	201.500	1.191.000

GELİR TABLOSU KALEMLERİ	Ana Ortaklık A Şirketi	Bağlı Ortaklık B Şirketi	Bağlı Ortaklık C Şirketi	ELEMİNASYON KAYITLAR		KONSOLİDE GELİR TABLOSU
				BORÇ	ALACAK	
BRÜT SATIŞLAR	650.000	1.200.000	575.000	150.000(5)	-	2.275.000
SATIŞ İNDİRİMLERİ	-	(150.000)	(25.000)	-	-	(175.000)
NET SATIŞLAR	650.000	1.050.000	550.000	-	-	210.000
SATIŞLARIN MALİYETİ	(400.000)	(700.000)	(320.000)	-	125.000(5)	1.295.000
BRÜT SATIŞ KARI	250.000	350.000	230.000	-	-	905.000
FAALİYET GİDERLERİ	(190.000)	(240.000)	(170.000)	-	2.000(7)	598.000
FAALİYET KARI	60.000	110.000	60.000	-	-	307.000
DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	70.000	20.000	15.000	30.000(6) 2.000(7) 1.500(8)	-	71.500
DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR	(60.000)	(70.000)	(35.000)	-	-	(165.000)
FINANSMAN GİDERLERİ	(15.000)	(26.000)	(10.000)	-	1.500(8)	(49.500)
OLAĞAN KAR	55.000	34.000	30.000	-	-	64.000
OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	20.000	18.000	10.000	-	-	48.000
OLAĞAN DIŞI GİDER VE ZARARLAR	(15.000)	(8.000)	(6.000)	-	-	(29.000)
DÖNEM KARI	60.000	44.000	34.000	-	-	83.000
DÖNEM KARI VERGİ KARŞILIĞI	(18.000)	(20.000)	(14.000)	-	-	<u>(52.000)</u>
DÖNEM NET KARI	42.000	24.000	20.000	-	-	31.000
AZINLIK KAR PAYI	-	-	-	8.800(1)	-	(8.800)
KONSOLİDE DÖNEM NET KARI	-	-	-	-	-	22.200

KAYNAKÇA

1- AKDOĞAN, Nalan; Nejat Tenker; " Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri" ; Genişletilmiş 7. Baskı, Gazi Büro Yayınları, 2001.

2- Türkiye Muhasebe Standartları 1997- Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları TÜRMOB Yayın No; 32, TMUDESK Seri No; 1

3- Bankaların Konsolide Mali Tablolar Düzenlenmesine ve Konsolide Mali Tabloların İlanına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Resmi Gazete, Tarih 10 Mayıs 1997, Sayı: 22985

4- Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ, Seri, XI, No:7, Resmi Gazete, Tarih 28 Mart 1992, Sayı: 21185.